

Helena Szado-Oleksak

Wzmacnianie umiejętności uczenia się
Kształtowanie kompetencji kluczowych uczniów
Publicznej Szkoły Podstawowej
w Hucie Krzeszowskiej

Tekst: **Helena Szado-Oleksak**

Dyrektor Publicznej Szkoły Podstawowej w Hucie Krzeszowskiej

37-413 Huta Krzeszowska; Poczta Harasiuki

ul. Długa 6

tel./faks (15) 879 21 22

e-mail: zshutakrzeszwska@poczta.onet.pl

www.hutakrzeszowska.pl.tl

Redakcja merytoryczna

Dorota Suchacz

Redakcja językowa i korekta

Katarzyna Majewska

Projekt okładki

Barbara Jechalska

Redakcja techniczna i skład

Wojciech Romerowicz

Warszawa 2018

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach licencji

Creative Commons 4.0 Polska (CC BY-NC)

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl>

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

www.ore.edu.pl

Materiał powstał w ramach projektu „Przywództwo – opracowanie modeli kształcenia i wspierania kadry kierowniczej systemu oświaty”.

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Spis treści

Wstęp	3
Powołanie zespołu ds. wspomagania w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych.....	5
Diagnoza wstępna	5
Określenie celu ogólnego i celów szczegółowych.....	6
Diagnoza pogłębiona	6
Określenie oczekiwanych rezultatów projektu.....	9
Harmonogram realizacji działań	9
Realizacja pilotażu	11
Doskonalenie nauczycieli.....	12
Kompetencje kluczowe a nadzór pedagogiczny	13
Ewaluacja i podsumowanie	15

Wstęp

Placówka w Hucie Krzeszowskiej to wiejska szkoła podstawowa średniej wielkości, z punktem przedszkolnym oraz oddziałami wygaszanego gimnazjum.

Występowanie kompetencji kluczowych (KK) w obowiązujących podstawach programowych z pewnością nie stanowi dla środowiska nauczycielskiego żadnego novum. Zadaniem szkoły było, jest i będzie wyposażanie kolejnych pokoleń w umiejętności ponadprzedmiotowe, jednak ich kształtowanie odbywało się naturalnie, bez świadomości podjętych działań oraz wpasowywania ich w sformalizowane schematy szkolne. Sukces dydaktyczny, wychowawczy, a także jakiegokolwiek inicjatywy zawsze wymagają wspólnej pracy wszystkich nauczycieli i najczęściej rodziców.

Trudne i odpowiedzialne zadanie nauczyciela w postaci przygotowania młodzieży do funkcjonowania w przyszłości, której nie znamy, może z powodzeniem realizować tylko ten, kto się ustawicznie doskonali. W pracy każdego dyrektora nie lada wyzwaniem pozostaje motywowanie i uświadamianie nauczycielom konieczności podążania za nowościami w dydaktyce, wychowaniu i kształceniu, co jest niezbędne do tego, aby szkoła mogła się rozwijać, stawała się coraz atrakcyjniejsza, podnosiła poziom nauczania. Dyrektor próbujący sprostać takiemu wyzwaniu musi sam być nowatorem oraz ustawicznie kształcącym się nauczycielem i przywódcą.

Rynek usług w zakresie doskonalenia nauczycieli jest bardzo bogaty. Trzeba jedynie umieć wybrać szkolenia najpotrzebniejsze oraz najefektywniejsze. Jako dyrektor z niemal 20-letnim stażem często korzystam z ofert Ośrodka Rozwoju Edukacji (ORE), który w moim przekonaniu jest wiodącą instytucją działającą na rzecz doskonalenia systemu oświaty i podnoszenia jakości edukacji. Kiedy znalazłam szkolenie w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych w ramach projektu „Przywództwo – opracowanie modeli kształcenia i wspierania kadry kierowniczej systemu oświaty” szczególnie istotny wydał mi się uniwersalizm tej tematyki. Przeprowadziłam analizę potrzeb dotyczących rozwijania KK oraz zasobów i przydatności widzianej przez pryzmat oczekiwanych w przyszłości efektów.

Warunkiem uczestnictwa w szkoleniu było podjęcie działań związanych z pilotażem w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych. Po konsultacji z nauczycielami podjęliśmy decyzję o zgłoszeniu do projektu. To nie pierwsze tego typu przedsięwzięcie w naszej szkole. Wiele się już nauczyliśmy i podejmujemy kolejne wyzwania. Po dziewięciodniowym szkoleniu prowadzonym metodami warsztatowymi przez

doświadczonych trenerów wszystko stało się dla mnie jasne. Już wiem, jak będę organizować kształtowanie kompetencji kluczowych w swojej szkole.

Informacje ogólne o podjęciu tej formy doskonalenia i zobowiązaniu dla szkoły po raz pierwszy przekazałam radzie pedagogicznej już w maju i powtarzałam na kolejnych radach do końca zajęć dydaktyczno-wychowawczych w roku szkolnym 2016/2017. W okresie ogromnej ilości pracy – w roku wejścia w życie reformy systemu edukacji, wygaszania gimnazjów i wydłużenia edukacji w szkole podstawowej o 2 lata – rozpoczęliśmy działania w zakresie pilotażu kształtowania kompetencji kluczowych. Wywiązanie się z zadania bardzo ułatwiał fakt, że mogło być realizowane pod nadzorem pedagogicznym sprawowanym przez dyrektora szkoły. Z reguły nie wszyscy nauczyciele dzielą entuzjazm i zaangażowanie przełożonego. Część się obawia nowości oraz zbytniego obciążenia dodatkowymi obowiązkami. W tym projekcie wystarczyło jedynie wskazać inną, ciekawszą formę wykonania tego, co i tak zrobić trzeba, gdyż dyrektor sprawuje nadzór pedagogiczny nad wszystkimi nauczycielami.

Sierpniowa rada pedagogiczna na temat przygotowania nowego roku szkolnego to spotkanie, na którym rozpoczęliśmy pilotaż, poznaliśmy szczegóły celów, zadań oraz harmonogramu. Tak naprawdę nowością w projekcie jest głębsza refleksja nad KK opisanymi w starej i nowej podstawie programowej, ale przede wszystkim w *Zaleceniach Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie*.

Co przemawiało za realizacją projektu? Po pierwsze – to nic ponad to, do czego zobowiązuje nas prawo oświatowe; po drugie pilotaż jest innowacyjny – nabywamy nową wiedzę, umiejętności i doświadczenia, jako szkoła rozwijamy się; po trzecie promujemy wartość edukacji; po czwarte wzmacniamy własny wizerunek jako prekursorskiej placówki w środowisku lokalnym; po piąte zakładamy, że realizacja pilotażu przełoży się na efektywność naszej pracy z uczniami. Powyższe argumenty okazały się wystarczające, aby pozyskać przychylność rady pedagogicznej i zaangażować ją do projektu.

Powołanie zespołu ds. wspomagania w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych

Zespół został powołany zarządzeniem dyrektora. W jego skład weszło troje nauczycieli – po jednym z każdego etapu edukacyjnego tj. edukacji wczesnoszkolnej, szkoły podstawowej (klasy 4–7) oraz gimnazjum. Do zadań zespołu należało:

- przeprowadzenie diagnozy wstępnej wraz z wyborem głównej kompetencji, która będzie kształtowana w roku szkolnym 2017/2018 i opracowaniem narzędzi;
- określenie potrzeb rozwojowych szkoły w zakresie wybranej kompetencji;
- określenie celu ogólnego i celów szczegółowych wspomagania;
- przeprowadzenie diagnozy pogłębionej;
- określenie oczekiwanych rezultatów projektu;
- opracowanie harmonogramu działań;
- opracowanie planu doskonalenia zawodowego nauczycieli w zakresie wybranej kompetencji;
- ewaluacja działań – opracowanie wyników, wniosków i rekomendacji.

Diagnoza wstępna

W celu przeprowadzenia diagnozy wstępnej wykorzystane zostały przede wszystkim analizy wniosków wynikających z pracy i jej efektów w roku szkolnym 2016/2017 obejmujące:

- ewaluację wewnętrzną;
- nadzór pedagogiczny;
- wyniki egzaminów zewnętrznych;
- wnioski rady pedagogicznej do pracy w kolejnym roku szkolnym;
- analizy wyników klasyfikacji za rok szkolny 2016/2017;
- rekomendacje i rozmowy z nauczycielami.

Przeprowadzona analiza wskazała istnienie w naszej szkole **potrzeb rozwojowych** związanych z:

- doskonaleniem nauczycieli w zakresie kompetencji kluczowych i aktywnych metod nauczania;
- pedagogizacją rodziców w zakresie kompetencji kluczowych i motywowania dziecka do nauki;
- wdrażaniem nowoczesnych metod aktywizujących podczas pracy na lekcjach;

- motywowaniem uczniów do świadomego podejmowania działań w zakresie rozwoju umiejętności uczenia się i zdobywania nowych doświadczeń, a także wykorzystania wiedzy w różnych kontekstach.

Na tym etapie wspólnie dokonaliśmy wyboru kompetencji kluczowej, którą postanowiliśmy kształtować w naszej szkole w okresie realizacji pilotażu. W wyniku analizy wymienionych wyżej dokumentów opisujących efekty ubiegłorocznej pracy szkoły zdecydowaliśmy się rozwijać w szczególności sposób **umiejętność uczenia się**.

Określenie celu ogólnego i celów szczegółowych

Po przeprowadzeniu wstępnej diagnozy zespół ds. wspomagania we współpracy z dyrektorem i radą pedagogiczną określił cele podejmowanych działań.

Cel ogólny

Zaplanowanie i realizacja zadań, mających na celu poprawę pracy szkoły w zakresie kształtowania kompetencji uczenia się poprzez:

- pomoc w dokonaniu diagnozy potrzeb;
- opracowanie form działania;
- określenie kierunków wspomagania;
- ocenę efektów i opracowanie wniosków z realizacji planu.

Cele szczegółowe

Doskonalenie wiedzy, umiejętności i postaw nauczycieli w zakresie:

- kompetencji kluczowych;
- technik szybkiego uczenia się;
- metod aktywizujących (jigsaw, rybi szkielet, drama);
- neurodydaktyki w procesie nauczania i uczenia się;
- korzystania z samokształcenia (wykłady i filmy on-line na ogólnodostępnych kanałach, literatura przedmiotu).

Diagnoza pogłębiona

Diagnoza pogłębiona ukierunkowana została na umiejętność uczenia się. Praca nad diagnozą rozpoczęła się od wyboru metody badawczej. Zgodnie z potrzebami rozwojowymi szkoły zespół ds. wspomagania przyjął metodę nowatorską (nigdy wcześniej takim sposobem

nie prowadziliśmy w szkole diagnozy) – rybi szkielet. Pytanie kluczowe sformułowano następująco: „Dlaczego kompetencja uczenia się jest na niezadowalającym poziomie?”.

W kategoriach przyczyn umieszczono aspekty:

- uczniowie;
- nauczyciele;
- szkoła;
- organ prowadzący;
- rodzice;
- środowisko;
- sytuacja rodzinna;
- inne.

Rozpoznane tą metodą przyczyny niskiego poziomu rozwoju kompetencji uczenia się uczniów to:

Po stronie nauczycieli:

- niewystarczająca wiedza nt. pracy mózgu (z zakresu neurodydaktyki);
- nierozpoznawanie stylów uczenia się swoich uczniów;
- nieumiejętność dostosowywania metod i form pracy do rozpoznanych stylów uczenia się uczniów;
- niewystarczająca znajomość technik szybkiego zapamiętywania i niestosowanie ich w pracy z uczniami;
- niezbyt częste wykorzystywanie nowatorskich metod aktywizujących;
- uczenie ukierunkowane na wysokie wyniki egzaminów;
- skupianie się wyłącznie na realizacji podstawy programowej;
- zbyt wysoka aktywność własna nauczycieli podczas lekcji.

Po stronie szkoły:

- brak lub niewystarczająca diagnoza w zakresie kompetencji kluczowych;
- ocenianie stopniowe;
- niewystarczająca informacja zwrotna dla uczniów.

Po stronie organu prowadzącego:

- liczebność klas (zbyt liczne klasy, np. 30-osobowe).

Po stronie rodziców:

- niewystarczające zainteresowanie postępami dzieci w nauce;
- nagradzanie rzeczami materialnymi za dobre oceny;

- wychowanie bezstresowe;
- niskie aspiracje i oczekiwania;
- brak autorytetów w rodzinie, przykładów rozwijania swoich pasji i zainteresowań;
- brak wiedzy nt. kompetencji kluczowych.

Po stronie uczniów:

- brak świadomości, po co się uczą;
- nieznaną kompetencji kluczowych;
- wykorzystywanie łatwego dostępu do rozwiązań zadań w internecie;
- nieznaną strategii uczenia się (a nawet jeśli dzieci je znają, to nie korzystają z nich);
- częsty brak samodzielności uczenia się;
- niechęć do nauki wobec przymusu uczenia się;
- niskie aspiracje.

Po stronie środowiska lokalnego:

- ograniczony dostęp do dóbr kultury (teatr, kino, muzeum itp.);
- bezrobocie;
- brak odpowiedzi na niezaradność życiową rodziców;
- przypadki eurosieroctwa.

Po stronie systemu edukacji:

- przeładowane programy nauczania;
- brak czasu na utrwalanie wiedzy;
- niewystarczający poziom interdyscyplinarności w nauczaniu.

Inne:

- promowanie przez media negatywnych wzorców (łatwe kariery celebrytów).

Na tym etapie realizacji zadań wynikających z udziału w projekcie (październik 2017 r.) rozpoczęliśmy współpracę z doradcą dyrektora z ramienia ORE. Jego zaangażowanie, wizyty w szkole, wskazówki, spotkania z zespołem ds. wspomaganie i dyrektorem oraz przekazane materiały stanowiły dla nas nieocenioną i ogromną pomoc.

Niezwykle ważne i wspierające w planowaniu dalszych kierunków pracy związanej z kształceniem kompetencji uczenia się okazały się wyniki diagnozy przeprowadzonej za pomocą ankiet przygotowanych przez zespół ds. wspomaganie. Ich celem było pozyskanie od rodziców i uczniów informacji na temat czynników sprzyjających i utrudniających uczenie się.

Określenie oczekiwanych rezultatów projektu

Określenie zakładanych rezultatów projektu pozwoliło na odniesienie się do efektów podczas dokonywania jego ewaluacji. Zespół ds. wspomaganie zaplanował, że:

- 80% nauczycieli weźmie udział w szkoleniach rady pedagogicznej poświęconych zagadnieniom uwzględnionym w planie doskonalenia zawodowego zgodnie z ustalonymi kierunkami rozwoju;
- wszyscy wychowawcy dokonają diagnozy stylów uczenia się wśród swoich wychowanków;
- 85% nauczycieli zapozna się z tą diagnozą i uwzględni ją w pracy z uczniami;
- zbiory biblioteczne zostaną wzbogacone o minimum cztery pozycje z zakresu neurodydaktyki;
- 70% nauczycieli weźmie udział w samokształceniu za pośrednictwem internetu;
- 25% zapozna się z literaturą przedmiotu znajdującą się w zbiorach bibliotecznych;
- wzrośnie zadowolenie uczniów i ich rodziców ze sposobu rozwijania umiejętności uczenia się.

Wskaźniki osiągniętych rezultatów: protokoły rady pedagogicznej, sprawozdania z pracy zespołów nauczycielskich i poszczególnych nauczycieli, karty biblioteczne, wyniki monitorowania i ewaluacji wewnętrznej.

Harmonogram realizacji działań

Opracowanie harmonogramu działań po przeprowadzeniu diagnozy było kolejnym zadaniem dyrektora i zespołu ds. wspomaganie. Przygotowany został on w klasycznym ujęciu tabelarycznym:

Lp.	Działanie/Zadanie	Osoby odpowiedzialne	Termin realizacji	Uwagi
1.	Przeprowadzenie diagnozy stylów uczenia się wśród wszystkich uczniów za pomocą ogólnodostępnych narzędzi dostosowanych do ich możliwości	wychowawcy	wrzesień	
2.	Zapoznanie nauczycieli uczących w danej klasie z wynikami ww. diagnozy	wychowawcy	wrzesień	

3.	Zapoznanie rodziców z wynikami ww. diagnozy w formie pisemnej	wychowawcy	wrzesień/ październik	
4.	Poszerzanie wiedzy rodziców nt. kompetencji kluczowych: <ul style="list-style-type: none"> • przygotowanie dla nich prezentacji pt. <i>Czym są kompetencje kluczowe?</i> • przygotowanie informacji pisemnej dla każdego rodzica pt. <i>Podstawowa wiedza o kompetencjach kluczowych.</i> 	dyrektor wychowawcy, dyrektor	listopad styczeń	
5.	Lekcje z wychowawcą nt. kompetencji kluczowych – przeprowadzenie zajęć metodą warsztatową, upowszechnienie wypracowanych przez uczniów materiałów w salach lekcyjnych	wychowawcy	styczeń/ marzec	
6.	Pedagogizacja rodziców nt. <i>Jak motywować dzieci do nauki?</i>	pedagog	styczeń	
7.	Przeprowadzenie z uczniami zajęć wybranymi metodami aktywnymi (jigsaw, rybi szkielet, drama) wg opracowanego harmonogramu	dyrektor, nauczyciele	styczeń/ kwiecień	
8.	Realizacja lekcji otwartych wg harmonogramu	dyrektor, wicedyrektor	listopad/ kwiecień	
9.	Doposażenie biblioteki szkolnej w literaturę z zakresu kompetencji kluczowych oraz neurodydaktyki w procesie uczenia się	nauczyciel bibliotekarz	cały rok	
10.	Przeprowadzenie wśród uczniów i ich rodziców pogłębionej diagnozy dotyczącej czynników sprzyjających i utrudniających uczenie się	wychowawcy, zespół wspomagający w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych	styczeń kwiecień	
11.	Monitorowanie działań	dyrektor	cały rok	
12.	Ewaluacja wewnętrzna – opracowanie wyników, wniosków i rekomendacji	zespół wspomagający w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych	maj/czerwiec	

Kolejnym elementem w harmonogramie działań wynikających z diagnozy było przygotowanie przez dyrektora i uchwalenie przez radę pedagogiczną planu doskonalenia zawodowego nauczycieli w zakresie kształtowania kompetencji uczenia się:

Lp.	Tematy szkoleń rady pedagogicznej	Osoba odpowiedzialna za organizację	Osoba lub instytucja wspomagająca	Termin
1.	Mnemotechniki – skuteczne techniki uczenia się	dyrektor	placówka	grudzień
2.	Neurodydaktyka w procesie nauczania i uczenia się	dyrektor	ośrodek doskonalenia nauczycieli	luty
3.	Podstawowa wiedza każdego nauczyciela w zakresie kompetencji kluczowych – samokształcenie indywidualne w oparciu o materiały szkoleniowe ORE	dyrektor	strona internetowa ORE, dyrektor	październik – kwiecień
4.	Praca mózgu – neurodydaktyka – samokształcenie indywidualne w oparciu o wykłady on-line, filmy, literaturę przedmiotu	dyrektor	ogólnodostępne strony i kanały w internecie, w tym ORE, dyrektor	październik – kwiecień

Realizacja pilotażu

Wszystkie omówione wyżej zagadnienia znalazły się w dokumencie, który nazwany został Planem Wspomagania Rozwoju Publicznej Szkoły Podstawowej w Hucie Krzeszowskiej w roku szkolnym 2017/2018. Opracowany harmonogram określał jasno działania wspomagające rozumiane jako:

- realizacja zadań rozwojowych;
- ewaluacja wewnętrzna;
- wdrażanie ustalonych przez radę pedagogiczną sposobów wykorzystania wyników nadzoru pedagogicznego za rok szkolny 2016/2017;
- wewnątrzszkolne doskonalenie nauczycieli;
- współpraca z rodzicami.

Nakreślone zadania skorelowane były też ze szkolnym programem wychowawczo-profilaktycznym w zakresie zagadnień związanych z rozwojem intelektualnym uczniów, kształtowaniem umiejętności uczenia się poprzez stosowanie nowatorskich metod aktywizujących czy z doskonaleniem diagnozy i współpracą z rodzicami. Diagnozy stylów uczenia się dokonywali wychowawcy w pierwszych dwóch tygodniach września za pomocą ogólnodostępnych narzędzi. Wyniki zostały przez nich opracowane na piśmie wraz ze wskazówkami, jak pomagać uczyć się dzieciom z **poszczególnych grup**: słuchowcom, wzrokowcom, kinestetykom, dotykowcom. Pierwszymi adresatami tej informacji byli uczniowie, którym wychowawcy i nauczyciele udzielali wskazówek, jak przygotowywać się do zajęć, uczyć się podczas lekcji, aby uwzględniając osobiste style uczenia się, uzyskać jak najlepsze efekty.

Następnie wychowawcy zapoznawali z wynikami pozostałych nauczycieli podczas spotkań zespołów klasowych. Informację w formie pisemnej o stylu uczenia się swojego dziecka otrzymał również każdy rodzic. W ramach działań powołanych w szkole zespołów nauczyciele zapoznawali się z różnymi odmianami metody jigsaw, rybi szkielet czy drama i prowadzili lekcje, dostosowując je optymalnie do realizowanych treści. Metody te aktywizowały uczniów, skłaniały do podejmowania wysiłku na lekcji, uczyły np.: przekazywania własnej wiedzy innym – jigsaw, kategoryzacji problemów – rybi szkielet, pozwalały na zdobywanie określonych doświadczeń – drama.

Wychowawcy na zajęciach prowadzonych metodą warsztatową zapoznawali uczniów z kompetencjami kluczowymi. Młodzież wykonywała plakaty wizualizujące poszczególne kompetencje – rozwieszano je w salach lekcyjnych.

Za bardzo istotne uważam też działania informacyjne skierowane do rodziców. Podczas zebrań we wrześniu oraz listopadzie poszerzaliśmy ich wiedzę dotyczącą kompetencji kluczowych. Przygotowana została też wyczerpująca informacja o kompetencjach kluczowych przekazana na piśmie rodzicom wszystkich uczniów. Te elementy realizacji naszego planu wspomagania upowszechniały projekt i wiedzę rodziców o umiejętnościach niezbędnych do poruszania się na rynku pracy.

Doskonalenie nauczycieli

Nie ulega wątpliwości, że właśnie nauczyciele – oprócz dyrektora, który był siłą sprawczą – stanowili najważniejsze ogniwo realizacji całego przedsięwzięcia. To oni planowali, przygotowywali i przeprowadzili większość działań objętych planem i harmonogramem. Jako

dyrektor na pierwszej radzie pedagogicznej w nowym roku szkolnym metodą warsztatową przeszkoliłam nauczycieli w zakresie kompetencji kluczowych. Podobnie jak uczniowie dokonywali w grupach wizualizacji poszczególnych kompetencji i szczegółowo je omawiali.

Cenne dla nauczycieli okazały się prowadzone przez edukatorów zewnętrznych szkolenia na temat technik szybkiego zapamiętywania oraz neurodydaktyki w procesie nauczania. Zdobyte umiejętności wdrażali w swojej pracy. Mnemotechniki wykorzystywane były np. na lekcjach historii, matematyki, aby poprzez skojarzenia ułatwiać uczniom zapamiętywanie koniecznych treści. Poszerzenie wiedzy z zakresu neurodydaktyki umożliwiło indywidualizowanie pracy z uczniami oraz uświadomiło kadrze pedagogicznej znaczenie integracji sensorycznej w rozwoju dziecka. Nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej wprowadzili jej elementy, tzw. berety sensoryczne, a pedagog i wychowawcy we współpracy z rodzicami wykorzystywali tę metodę, udzielając porad na temat kierunków dalszej diagnozy i pracy z dzieckiem mającym trudności w nauce, problemy logopedyczne i inne.

Dzięki nieocenionej pomocy doradcy ze strony ORE sporządziłam wykaz literatury z zakresu neurodydaktyki, w tym wykładów dostępnych on-line, który przekazałam nauczycielom, by w ramach spotkań zespołów czy indywidualnie poprzez samokształcenie pogłębiali swoją wiedzę. Zbiory biblioteczne zostały wzbogacone o książki na temat pracy mózgu czy uczenia się dzieci ze specyficznymi potrzebami, np. *Uczenie się przez zmysły* Violet Maas czy pozycję *Integracja sensoryczna. Skuteczne strategie w terapii dzieci i nastolatków* Lindsey Biel. W doskonaleniu nauczycieli w zakresie wspierania kompetencji uczenia się osiągnęliśmy zamierzone cele.

Kompetencje kluczowe a nadzór pedagogiczny

Plan wspomagania zawierał wszystkie elementy planu nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez dyrektora szkoły z wyjątkiem harmonogramu i celów lekcji otwartych, pokazowych, diagnozujących, kontrolno-oceniających oraz planu badań osiągnięć edukacyjnych uczniów. Opracowując dokumenty, dostosowałam je do realizowanego pilotażu poprzez uwzględnienie w celach diagnozy i obserwacji kształtowania różnych kompetencji kluczowych, nie tylko kompetencji uczenia się. Podczas obserwacji uroczystości szkolnych dostrzegałam rozwój kompetencji społecznych oraz ekspresję kulturalną. Celami diagnozowanych i obserwowanych lekcji było np. kształtowanie kompetencji matematycznych, porozumiewania się w języku ojczystym i językach obcych. Podobne cele wyznaczono i sprawdzano stopień ich realizacji podczas badań osiągnięć edukacyjnych, np. z języka angielskiego, fizyki czy muzyki.

Kolejnym zagadnieniem jest monitorowanie efektów projektu. Podstawowymi narzędziami okazały się w tym kontekście bieżące obserwacje, rozmowy i opracowany arkusz, który nauczyciele wypełniali w odniesieniu do okresu poprzedzającego realizację pilotażu, a następnie po jego zakończeniu w czerwcu. Wyniki zawarłam w poniższej tabeli (nauczyciele zostali poproszeni o ocenę w skali od 1 do 6).

Podsumowanie wyników monitorowania efektów realizacji projektu w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych w roku szkolnym 2017/2018

Lp.	Obszar monitorowania	Przed projektem	Po zakończeniu projektu	Uwagi
1.	Znajomość kompetencji kluczowych	3,43	5,71	
2.	Świadomość osobistych kompetencji kluczowych	3,52	5,33	
3.	Świadomość osobistego stylu uczenia się	4,8	5,52	
4.	Znajomość stylów uczenia się uczniów	2,86	5,42	
5.	Wiedza z zakresu podstaw neurodydaktyki	2,86	5,19	
6.	Wiedza z zakresu przydatności kompetencji kluczowych w funkcjonowaniu na rynku pracy	3	5,14	
7.	Uświadamianie uczniom celów nauczania	4	5,48	
8.	Stosowanie metod aktywnych na zajęciach lekcyjnych:	3,80	5,35	
	• metoda jigsaw – liczba przeprowadzonych lekcji	0,52	2,76	
	• metoda rybi szkielet – liczba przeprowadzonych lekcji	1,48	2,71	
	• metoda drama – liczba przeprowadzonych lekcji	3,1	3,52	
9.	Stosowanie na zajęciach form pracy rozwijających kompetencje kluczowe	3	4,86	
10.	Dokonywanie ewaluacji zajęć przez uczniów	3,95	4,72	
11.	Ocena rozwoju kompetencji uczenia się wśród uczniów	3,67	5,14	

W ocenie nauczycieli we wszystkich monitorowanych obszarach nastąpił przyrost wiedzy, świadomości i umiejętności w wyniku realizacji projektu.

Ewaluacja i podsumowanie

Działania projektowe formalnie zakończyły się 30 kwietnia. W maju i czerwcu nadszedł czas na podsumowania, opracowywanie wyników, wyciąganie wniosków i tworzenie rekomendacji. Najprostszym sposobem oceny było odniesienie się do rezultatów i analiza wskaźników. Aby ocenić, czy wzrosło zadowolenie uczniów i rodziców ze sposobu wzmacniania umiejętności uczenia się, zespół ds. wspomagania dokonał analizy porównawczej ankiet na temat czynników sprzyjających uczeniu się i utrudniających ten proces. Ankiety tej samej treści przeprowadzono dwukrotnie: pierwszy raz na etapie diagnozy pogłębionej, drugi raz – po zakończeniu pilotażu w maju. Skierowane były do uczniów i ich rodziców.

Przykładowe pytania ankietowe dla rodziców (treść pytań skierowanych do uczniów była podobna):

1. Czy nauczyciele rozmawiają z Pana(i) dzieckiem, jak ma radzić sobie z trudnościami w nauce?
a) tak   b) nie   c) nie wiem
2. Czy według Pana(i) dziecko może liczyć na pomoc nauczycieli w razie kłopotów?
a) tak   b) nie   c) nie wiem
3. Czy nauczyciele właściwie wykorzystują czas pracy na lekcji?
a) tak   b) nie   c) nie wiem
4. Czy nauczyciele zapewniają pomoc uczniom mającym trudności w nauce?
a) tak   b) nie   c) nie wiem

5. Czy szkoła zapewnia rozwój uczniom uzdolnionym?

- a) tak   b) nie   c) nie wiem

6. Czy Pana(i) dziecko potrzebuje pomocy podczas odrabiania zadań domowych?

- a) tak

Jeżeli tak, to z jakich przedmiotów?

- b) nie

- c) nie wiem, nie pomagam dziecku

7. Jak często kontroluje Pan(i) zadania domowe dziecka?

- a) codziennie   b) 1–3 razy w tygodniu   c) rzadko   d) nigdy

8. Czy dziecko potrafi samodzielnie odrobić zadanie domowe?

- a) tak   b) nie

9. Czy w szkole panuje przyjazna atmosfera uczenia się?

- a) tak   b) nie   c) nie wiem

10. Jaki styl uczenia się preferuje Pana(i) dziecko?

- a) jest wzrokowcem   c) jest dotykowcem   e) nie wiem

- b) jest słuchowcem   d) jest kinestetykiem

11. Co według Pana(i) motywuje Państwa dziecko do nauki?

- a) pochwała nauczyciela   d) dobra ocena

- b) pochwała rodzica   e) aspiracje na przyszłość

- c) ciekawy sposób prowadzenia lekcji, postawa nauczyciela

12. Czy Pan(i) motywuje swoje dziecko do nauki?

- a) tak   b) nie   c) czasami

13. Czy uważa Pan(i), że od Pana(i) dziecka wymaga się:

- a) za mało   b) za dużo   c) w sam raz

14. Pana(i) dziecko, idąc do szkoły, jest:

- a) smutne   b) wesołe   c) obojętne   d) przestraszone

15. Czy według Pana(i) w szkole szanuje się godność osobistą uczniów?

- a) tak   b) nie   c) nie wiem

Podsumowanie i porównanie ankiet dało nam ważne odpowiedzi na pytanie: Jak działania projektowe przyczyniły się do rozwoju kompetencji uczenia się wśród naszych uczniów? Efektem pracy zespołu był raport, z którym rada pedagogiczna zapoznała się w czerwcu, a wnioski i rekomendacje będą wskazywały kierunki działań w przyszłym roku szkolnym 2018/2019. Poprosiłam też nauczycieli o udział w burzy mózgów na temat: Co dała nam praca nad kształtowaniem kompetencji kluczowych? Oto przykładowe odpowiedzi:

- nowe doświadczenie pedagogiczne;
- rozwój osobisty;
- wzrost świadomości uczniów dotyczącej związku pomiędzy obecną edukacją a przyszłością zawodową;
- okazję do refleksji nad osobistymi kompetencjami;
- wzrost wiedzy rodziców w zakresie kompetencji kluczowych i stylu uczenia się własnego dziecka;
- promocję wartości edukacji;
- zaciekawienie zagadnieniami neurodydaktyki.

Na zakończenie należy podkreślić rolę doradcy z ramienia ORE. Dzięki jego pomocy w postaci materiałów, ale przede wszystkim bezpośrednich spotkań ze mną oraz całym zespołem ds. wspomagania zdołaliśmy zrealizować z sukcesem projekt w naszej szkole.

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

tel. 22 345 37 00, fax 22 345 37 70

email: sekretariat@ore.edu.pl

www.ore.edu.pl

